

בכל המקרים הללו, הרי היא פסולה!

ד. עשאה לחטאת העוף, אשר דינה להעשות למטה מחוט הסיקרא, למעלה, והיתה עשייתו כמעשה כולן, כאחת מכל העשיות של חטאת המבוארות כאן במשנה, והיינו, אפילו עשאה לחטאת העוף כמעשה חטאת ולשם חטאת אלא שעשאה למעלה – הרי היא פסולה.⁽⁴⁾

[ב] דין השינויים בעולת העוף –

עולת העוף שעשאה כהלכתה למעלה מחוט הסיקרא, ועשה את כל מעשיה כמעשה עולה, שמלק את שני הסימנים, והבדיל את ראש העוף מהגוף, ולא הזה מהדם אלא רק מיצה אותו אל קיר המזבח, הרי היא כשירה!

אבל אם שינה בה ולא עשאה כהלכתה, וכגון:

א. עשאה לעולת העוף כמעשה עולה, אלא שחישב בעבודתה שעושאה לשם חטאת, הרי היא כשירה, כדין כל הזבחים שנזבחו שלא לשמם [חוץ מהפסח והחטאת], שהם כשרים, ובלבד שלא עלתה לבעליה לקיום חובתם, אלא צריכים להביא קרבן עולה אחר, ולהקריבה לשם עולה.

ב. אבל אם שינה בעשייתה, שעשאה כמעשה חטאת [ובגמרא מפרש באיזה מעשה שינה], הרי על אף שעשאה לשם עולה, הרי היא פסולה.

ג. וכן אם שינה גם בעשייה וגם במחשבת העבודה, שעשאה לעולת העוף כמעשה חטאת, לשם חטאת.

בכל המקרים הללו, הרי היא פסולה.

ד. עשאה לעולת העוף למטה, כמעשה אחת מכולן, מכל הצורות המבוארות במשנה, והיינו, אפילו עשאה לעולת העוף כמעשה עולה ולשם עולה אלא שעשאה למטה, הרי היא פסולה.

גמרא

ב-10

שינוי במשנה, חטאת העוף ששינה בעשייתה ועשאה כמעשה עולה, הרי היא פסולה.

והוינן בה: דשני במאי? באיזה עשייה היה השינוי הפוסל?

אילימא דשני במליקה, שמלק את שני

4. התוס' מבארים שכל הפסול הוא רק לגבי אכילה אבל הבעלים התכפרו לפי שמואל, האומר בפרק שני לעיל, כיון שהגיע דם למזבח התכפרו הבעלים.

והקשו האחרונים מכמה משניות במסכת קינים שמשמע מהן שהקרבן נפסל.

ומתוך הקרבן אורה שהתוס' מדברים רק במקרה שאין פסול אחר חוץ מזה שעשאה את החטאת למעלה [והיינו, שלא חישב בה לשם

עולה ולא עשאה כמעשה עולה], שאז אנו אומרים לפי שמואל, כיון שהגיע הדם למזבח, אפילו שלא במקומו, התכפרו בעליו.

וכתבו החזון איש והגר"ז שכל זה אמור רק בחטאת שנעשתה למעלה כמעשה חטאת. אבל עולה שנעשתה למטה, אפילו נעשתה בשאר הדברים כמעשה עולה ולשם עולה, בכל זאת היא פסולה.

וטעמו של דבר, לפי שדין מיצוי עולת העוף

כמעשה חטאת לשם חטאת. ובכל זאת פסל, משום שעשאה למעלה. ועתה יש לנו לדרוך, דשני במאי? דהיינו, באיזה מהעבודות שעשה למעלה פסל בכך את החטאת [למרות שעשאה כמעשה חטאת ולשם חטאת]?

אילימא דשני במליקה, שמלק את חטאת העוֹף למעלה מחוט הסיקרא. אמאי פסלה בכך? האמר מר גבי חטאת העוֹף [בפרק הקודם]: מליקה — בכל מקום במזבה, כשירה?!

אלא לאו, כל פסולה הוא משום דשני בהזאה, שהזה את דמה של חטאת העוֹף למעלה, ומשום שהיתה ההזאה למעלה נפסלה החטאת.

ומדסיפא איירי בשינוי בהזאה [שהיזה אתה למעלה], רישא נמי איירי דשינה בהזאה. והיינו, שלא היזה את דם חטאת העוֹף, אלא מיצה אותו שם.

ודחינן: מידי איריא? הא כדאיתא, והא כדאיתא! הרי יתכן שברישא השינוי הוא במליקה ולא בהזאה, ובסיפא השינוי הוא בהזאה למעלה. כי אין האוקימתא של הסיפא מחייבת להעמיד כך גם ברישא.

שינוי במשנה: עולת העוֹף שעשאה כמעשה חטאת, פסולה.

הסימנים, והבדיל את הראש מהגוף כמו בעולת העוֹף, בעוד שבחטאת העוֹף צריך למלוך סימן אחד בלבד, אי הכי, נימא מתניתין דלא כרבי אלעזר ברבי שמעון.

דאי רבי אלעזר ברבי שמעון, האמר: שמעתי שמבדילין בחטאת העוֹף. והיינו, שאם הבדיל, לא פסל?!

ותמהה הגמרא על הדיון בדבר הזה: הרי ודאי חולק התנא במשנה על רבי אלעזר ברבי שמעון! וכי לא אוקימנה לה כבר בפירקין דלעיל, בסתמא דמתניתין, דלא כרבי אלעזר ברבי שמעון, דהא תנן בסתמא: הבדיל בחטאת, פסל?!

ומתריצין: לא! גם אם לעיל תנן בסתמא דלא כרבי אלעזר ברבי שמעון, במשנתנו כאן אין הכרח לכך, כי מצית לאוקמי כגון דשני בהזאה, שלא היזה את דם חטאת, אלא מיצה את דמה על קיר המזבח כמעשה העולה, ומשום כך פסלה. אבל אם ישנה רק בכך שיבדיל, לא יפסול, אלא תהיה כשרה בדיעבד, וכרבי אלעזר ברבי שמעון.

הבא נמי מסתברא, להעמיד את השינוי שעשה בחטאת כמעשה עולה בכך ששינה בהזאה —

מדתני סיפא: עשאה לחטאת העוֹף למעלה מחוט הסיקרא כ"מעשה כולן", הרי היא פסולה. ו"כמעשה כולן" היינו אפילו עשאה

נחשבת כעבודה שלא במקומה, כמו המולק שלא במקומו, שנפסלת העבודה. כי הכלל "שלא במקומו כבמקומו" נאמר רק לגבי מקום מתן הדם, ולא לגבי שינוי שנעשה במקום העבודה.

אינו רק משום שמקום מתן דם עולת העוֹף הוא למעלה, אלא המיצוי עצמו נחשב כעבודת הדם [כמו מליקה, שמקומה נלמד מן התורה שהוא למעלה, ונלמד המיצוי ממליקה מדברי הכתוב], ולכן, עשיית המיצוי של דם העולה למטה

מהגוף. ורק בשעה שבא למצות את הדם התחיל לשנות ולעשותה כמעשה חטאת, שירד למטה, ובמקום למצות את הדם אל הקיר, הוא הזה מהדם עליו כמעשה חטאת, ולאחר מכן מיצה ועשה זאת לשם חטאת. ובהכי מיפסלא אפילו לרבי יהושע, ולא הותרה לאכילת כהנים. והילכך ממשיכים למעול בה אפילו לרבי יהושע.

וטעם החילוק שמחלק רבי יהושע בין מליקה שנעשית כמעשה חטאת, לבין הזאה ומיצוי שנעשו כמעשה חטאת, הוא, שאם מלך בעולת העוף סימן אחד למטה, ולשם חטאת, הוא עקר ממנה במליקה זאת שם עולה שיש עליה, והחיל עליה שם חטאת, ומעתה היא נחשבת לחטאת העוף, משום שכל עבודתו בסימן אחד למטה היא עבודה של "מעשה חטאת" בלבד, כי מליקה בעולת העוף למטה אינה נחשבת מליקה, לפי שמקום מליקתה של עולת העוף הוא רק למעלה, וסימן אחד הרי הוא מליקה רק בחטאת ולא בעולה, שהיא צריכה מליקת שני סימנים. הילכך, מיד בחיתוך הסימן הראשון על ידי מליקה למטה ולשם חטאת, נעקר מהעוף שם עולה וחל עליו שם חטאת, והרי היא כשירה לאכילה, ותו ליכא מעילה.

אבל אם התחיל לעשותה כמעשה עולה, שמלך אותה למעלה בהבדלת הראש מהגוף, תו לא מהני השינוי שיעשה לאחר מכן כמעשה חטאת, בהזאת דמה למטה לפני המיצוי, לעקור ממנה שם עולה ולהחיל עליה שם חטאת, שהרי תחילת עשייתה היתה כמעשה עולה.

אלא שעדיין תיקשי: **אימא סיפא** [במשנה הסמוכה]: **עולת העוף שעשאה למטה**

והוינן בה: **דשני במאי?** איזה מעשה עשה בעולה כמעשה חטאת ופסלה בכך?

אילימא דשני במליקה, שמלך סימן אחד ולא הבדיל, וכמעשה החטאת, אם כן הא דקתני **סיפא** [במשנה הסמוכה]: **ובולן**, כל חטאות העוף ועולות העוף ששינה בעשייתן ונפסלו, על אף שאסורים באכילה **אין הם מטמאין בבית הבליעה**, שאין הן נחשבים כנבילת עוף טהור המטמאת באכילתה בבית הבליעה אלא הועילה מליקתן [הפסולה!] לטהרם מידי נבילה, וכאילו נשחטו כהלכה, וכמו כן **מועלין בהן** גם לאחר המליקה, משום שהמליקה הפסולה בחטאת לא התירה את אכילת החטאת לכהנים, וכל קרבן שלא היתה לו שעת היתר לאכילה לא פקע ממנו איסור מעילה שהוחל עליו משהוקדש מחיים [כי רק משהותר הקרבן לאכילה פוקע ממנו איסור מעילה]. ודין זה שמועלין אחרי המליקה הפסולה נאמר בכולן, כולל עולת העוף שעשאה למטה כחטאת העוף ולשם חטאת העוף —

נימא דהאי סיפא דלא כרבי יהושע. דאי כרבי יהושע האמר [במשנה הסמוכה]: המולק עולת העוף למטה, שלא כדינה, אלא כדין חטאת העוף, ועשאה נמי לשם חטאת העוף, הרי כיון ששינה את שמה ואת מעשיה לחטאת, היא נעשית חטאת, והרי היא כשירה, ומותרת לאכילה לכהנים, וממילא שוב **אין מועלין בה**. ואילו אנן אמרינן שעדיין מועלין בה!?

ואלא, אם רצונך להעמיד את משנתנו כרבי יהושע, יש לך להעמיד באופן ששינה **במיצוי**. והיינו, שתחילה מלך את עולת העוף כהלכתה, למעלה, והבדיל את הראש

וסיפא במליקה, ומציעתא במיצוי וכרבי יהושע, ודלא כרבי אליעזר החולק על רבי יהושע, כיון שרבי אליעזר שמותי [מנודה] הוא, ואין הלכה כמותו.

מתניתין

א. וכולן, חטאת העוף ועולת העוף, על אף שנפסלו משום ששינה בעשייתן, בכל זאת הועילה מליקתן לטהרם מידי גבילה. הלכך, אין הם מטמאין את מי שאוכלם בעת שכולעם בבית הבליעה [שאיין הם נחשבים כנבלת עוף טהור המטמאה את האוכל אותה בהגיעה לבית הבליעה, לפי שהועילה מליקתם לטהרם, על אף שלא התירה אותם לאכילה].

וכמו כן מועלין בהן, בכל הפסולין דלעיל, משום שלא הותרו לאכילה. שכך הוא הדין בכל הקדשים, שמועלים בהם כל עוד הם לא הותרו לאכילה.

חזין מהחטאת העוף שעשאה כהלכתה — למטה, כמעשה חטאת, לשם חטאת. והיינו, רק במקום שהקרבן כשר, והותר לאכילה, רק אז פוקע ממנו איסור מעילה.

ב. עולת העוף שעשאה שלא כהלכתה, למטה, כמעשה חטאת, שמלק סימן אחד ולא הבדיל, והזה, ומיצה את דמה, ועשה את עבודותיה כמחשבה לשם חטאת —

רבי אליעזר אומר: הרי היא עולת העוף פסולה שאין בה היתר אכילה לכהנים, ולפיכך מועלים בה.

כמעשה חטאת לשם חטאת, רבי אליעזר אומר: מועלים בה משום שאין בה היתר אכילה לכהנים. רבי יהושע אומר: אין מועלין בה.

והוינן בה: דשני במאי? דהיינו, באיזה עבודה עשאה כמעשה חטאת לשם חטאת?

אילמא במיצוי, שהזה מדמה כמעשה חטאת לפני שמיצה אותו, אימר הא דאמר רבי יהושע שאפשר לעקור שם עולה ולהחיל שם חטאת הוא רק היכי דשני במליקה, שתחילת עשייתו היתה כמעשה חטאת, ולא במקום שהתחיל לעשות מעשה עולה ורק בהמשך שינה למעשה חטאת.

ואלא, מאי אית לך למימר, שהסיפא מדברת בכגון שהתחיל לשנות ולעשות כמעשה חטאת מיד, במליקה, ואם כן תיקשי לפי זה, שהרי אתה מעמיד את רישא וסיפא דמתניתין במליקה, ומציעתא אתה מעמיד במיצוי? שהרי העמדנו את רישא דמתניתין בחטאת שעשה בה כמעשה עולה, שמלק והבדיל, ודלא כרבי אליעזר ברבי שמעון שמכשיר חטאת שהבדיל את ראשה [והיינו כסתם מתניתין דפרקין דלעיל דאפקה מרבי אליעזר ברבי שמעון]. ואת מציעתא אתה מעמיד בעולת העוף שעשאה כמעשה חטאת במיצוי, כדי להעמיד את משנתנו כרבי יהושע. ואילו סיפא דמתניתין [במשנה הסמוכה], בעולת העוף שעשאה כמעשה חטאת, שנעקר ממנה שם עולה וחל עליה שם חטאת, אתה מעמיד במליקה, ותיקשי, וכי אפשר להעמיד את חלקי המשנה באוקימתות חלוקות?

ומשינינן: אין, אכן עדיף להעמיד את רישא